

În anul Centenarului Marii Uniri (1918- 2018)

Pelerinajul poetic „Pe Crișuri în sus”

Cea de-a șasea ediție a pelerinajului nostru poetic din 25 august 2018, anul Centenarului Marii Uniri, s-a constituit în cel mai lung, dar și cel mai emoționant demers evocator al Cenaclului literar *Barbu Ștefănescu Delavrancea al Baroului Bihor*, pentru că scriitorii bihoreni și invitații lor, tineri elevi premianți, au cinstit și jertfa unor bihoreni care au contribuit la realizarea marelui ideal al unității noastre naționale. Tonul a fost dat, *ab initio*, de momentul cinstirii scriitorului, dar și primarului general al Bucureștilor, Barbu Ștefănescu Delavrancea, al cărui bust (acum mai desvelit vederii publicului de către edili!) se află în preajma Baroului Bihor de pe str. George Enescu nr.1.

La bustul patriotului unionist Barbu Ștefănescu Delavrancea

Autor al trilogiei dramatice binecunoscute în literatura noastră (*Apus de soare, Vișorul și Luceafărul*), Barbu Ștefănescu Delavrancea a trăit intens și neașteptat și marea sa *dramă personală*: născut în anul 1858, a murit chiar în anul 1918, de 1 mai, înainte să vadă împlinirea marelui ideal al unirii românilor pentru care a militat o viață întreagă. De 1 mai 1918, mai mulți oameni triști urmau cu coroane și buchete de flori carul mortuar spre biserica Banu din str. Lăpușeanu din Iași, unde se refugiase și deputatul și academicianul (din 1912) Barbu Ștefănescu Delavrancea, cel care nu suportase ideea de a-și vedea urbea invadată de cotoptorii nemți, unguri, turci și bulgari, plecând din Capitală cu lacrimi în ochi și cu ultimul tren spre peticul de Moldovă încă nesupusă, dar de unde va răsări prin luptă necurmată neatârarea noastră. Avocatul dramaturg a susținut peste tot ideea unirii cu Antanta (Franța, Anglia, Rusia, Italia, Serbia) și nu cu Puterile Centrale (Imperiul german și Imperiul austro-ungar), obișnuind să spună: „Eu nu înțeleg România fără Franța, Franța fără Luvru și Luvru fără «Gioconda»”. În anii refugiului din București la Iași, contemporanii și-l aduc aminte cum cobora trist de pe str. Copoului (unde se găsește teiul lui Eminescu!) spre Parlamentul *autoexilat* ori spre redacția publicației de front ROMÂNIA, editat de un grup de scriitori patrioți și de unde se insufla curaj și speranță armatei române. Vechi susținător al țăranilor, Delavrancea, deși avea convingeri politice conservatoare, a sprijinit așteptata lege de improprietare a lor, rostind în sala Teatrului Național ieșean,

unde se întrunea Parlamentul, celebrul discurs Pământ și Drepturi (iunie 1917), ce i-a determinat pe mulți deputați nehotărâți s-o voteze după ce l-au auzit rostind de la înalte tribune oficiale: Eu nu pot să uit că sunt copilul țăranului clăcaș improprietărit la '64 (1864 - n.n). Tot el avea să susțină și mai departe visul de improprietare al țăranilor de pe front, înainte de marile încheștări cu dușmanul de la Mărăști, Mărășești și Oituz în sala Teatrului Național din Iași. Iar țăranii simpli și credincioși, evocați de Delavrancea, au săvârșit minuni de vitejie pe câmpurile de luptă, repezindu-se la inamic și în cămășile lor albe de cânepă pe care aveau să înflorească florile roșii ale sângelui și jertfei aceluia crez nemuritor, mai actual azi ca oricând în anul Centenarului Marii Uniri: **Pe aici nu se trece!** Și nu s-a trecut! Feldmareshalul von Mackensen, nimicitorul armatelor rusă și sârbă, spărgătorul de fronturi, a dat greș și nu și-a mai băut cafelețu la Iași, așa cum era convins! Înainte vreme, în calitate de primar general al capitalei în 1899, Delavrancea a susținut legea repausului duminical, spunând că muncitorii nu-și pot vedea nicio dată copiii, întrucât plecau la lucru în zorii zilei și se întorceau acasă noaptea târziu. Mai târziu, când a fost ministru al lucrărilor publice în guvernul conservator - junimist din ianuarie 1912 al lui Petre P. Carp, Delavrancea voia o Românie modernă, puternică, în plin progres și a pledat pentru dezvoltarea noului port Constanța, cât și pentru irigarea Bărăganului cu apa Dunării, a susținut ideea navigabilității Oltului și legarea Bucureștilor la Dunăre și... la Marea Neagră, scriind: *Un popor nu este liber dacă, pe lângă libertatea politică, nu o are și pe aceea economică, nu are fabrici, nu are căi ferate, nu are producție de bunuri...* Ceea ce este perfect valabil și azi, la o sută de ani de la moartea sa! Ministrul patriot și unionist, căruia membrii Cenaclului Baroului Bihor i-au adus un omagiu în fața bustului său, a ordonat fonduri pentru liniile ferate Galați-Bârlad și Iași-Hârlău, iar în martie 1912 a pus piatra de temelie la cea mai mare clădire a Capitalei de pe atunci: Palatul CFR. Revenind la vremea de dinaintea morții sale, amintim că în 18 martie 1918, guvernul de coaliție a fost înlocuit și a fost impus de învingătorii germani și austro-unguri cel al conservatorilor, net favorabili Puterilor Centrale, con-

duc de Al. Marghiloman, iar ziarul „România” a fost desființat, astfel încât marele dramaturg, cu idealurile reîntregirii României sfărâmate, s-a izolat în modesta locuință din strada Pojărniceii nr. 2 de pe dealul Păcurarilor din Iași. Acolo, bolnav și doborât de „măhnire”, s-a stins copleșit „de durerea că zadarnică i-a fost lupta, zadarnice atâtea jertfe omenești, zadarnice lacrimile vărsate de văduvele și orfanii neamului său” (apud Emilia St. Milicescu, „Delavrancea”). În ultimele sale săptămâni de viață, l-a mai vizitat fratele de cruce, Alexandru Vlahuță, cu care, alături de I. L. Caragiale, alcătuiseră triada literară „Alec, Iancu și Barbu”. La ultima sa vizită, Vlahuță l-a găsit „cu părul răsfirat pe pernă și cu barba crescută, ca Ștefan cel Mare, din piesa lui, pe patul de moarte. „Îndurerată, fiica sa, Cella Delavrancea, nota în jurnalul ei căderea părintelui pentru care nu putea face nimic, căzut moral din cauza decepțiilor: „Cred că tata nu va mai trăi. Sufletul său fusese rănit de moarte când România primi pacea nedreaptă...” (2 aprilie 1918). În noaptea de 29 spre 30 aprilie, viața sa pălpăia ca o lumânare și, la ora 2.30, se stingea, în faptul zorilor ce mijeau pe fereastra odăii. Privea „cu ochii măriți” pe Marya, Bebe și doctorul Dona. Sosit odată cu dimineața și Al. Vlahuță a rămas încremenit de durere, alături de marele istoric Nicolae Iorga. Prietenii au dorit depunerea catafalcului la Mitropolie, spre cinstire publică, dar guvernul timorat, aflat sub supravegherea strictă a Puterilor Centrale, nu a acceptat ca vajnicului susținător al Unirii și al Antantei să i se dea onorurile naționale pe care le merita. S-a acceptat doar depunerea trupului neînsuflețit la Biserica Banu din fața redacției gazetei „România”, cel din urmă bastion literar al luptei sale necurmte pentru Neamul Românesc, dând exemplu de consecvență a strădaniilor sale mai tinerilor săi colegi scriitori precum: Mihail Sadoveanu, Octavian Goga, Ion Minulescu, George Ranetti, Radu D. Rosetti, cărora le aducea câte un articol. „Ultimele lui vorbe scrise au apărut în coloanele României. «Nu vă cer altă plată, băieți, mi-a zis el zâmbind, decât o pereche de bocanci pentru pribegia mea», povestea mai târziu, înlăcrimat, Mihail Sadoveanu, fostul dirigiuitor al publicației.

Martți, de 1 florar (mai), se săvârșea ceremonia despărțirii. Acope-

rit cu drapelul țării și nenumărate coroane printre care falfăia steagul Franței, din partea căreia îi aducea supremul salut ambasadorul ei, Saint Aulaire, înconjurat de familia îndurerată și însoțit de miniștrii țării și ai aliaților și sumedenie de ieșeni și refugiați, sicriul cu trupul marelui patriot făcea ultimul drum prin Iași, mergând spre casa veșniciei din cimitirul Eternitate. Luându-și un adio sfâșietor, au cuvântat Octavian Goga și Take Ionescu. Sicriul era acoperit de o mantie de lăcrămioare culese din pădurea Ghidigenilor de fiica sa Henrieta, înfirmieră la spitalul răniților de acolo. Scriitorul și omul politic Barbu Ștefănescu Delavrancea a fost pus în pământul străbunilor, pe care îl iubise pentru bunătatea și romantismul locuitorilor săi. Se întorsese la baștina bunicului fugărit din Vrancea de lăcomia și persecuțiile unor avari, care luaseră cu japca pășunile și pădurile vrâncenilor, transformându-i din oameni liberi în clăcași. De aici și numele Delavrancea, mai întâi „de la Vrancea”, statornicit lângă Barbu Ștefănescu din primii ani de școală.

Iosif Vulcan – animator cultural și un simbol original al unității naționale

După depunerea coroanelor de flori la bustul unionistului dramaturg Barbu Ștefănescu Delavrancea, întregul grup de cenaclști s-a deplasat la bustul nașului poetic al lui Eminescu din Holod, Iosif Vulcan, omul providențial care în martie 1866 scria următoarele rânduri: *Cu bucurie deschidem coloanele foii noastre acestui june de numai 16 ani care, cu primele sale încercări, trimise nouă, ne-a surprins plăcut...* Junele răspundea la numele simplu de Mihail Eminovici, nume preschimbă în chip fericit de bihoreanul nostru în MIHAIL EMINESCU... Doi ani mai târziu, cu ocazia turneului teatral al trupei lui Pascaly în Arad, 1868, Iosif Vulcan s-a întâlnit cu Mihail Eminescu, care era suflor al trupei. În același an, holodanul învățat efectuează o

vizită de o lună întreagă în Regatul României pentru a se documenta în vederea scrierii despre marile personalități de aici, în frunte cu Regele Carol I.

S-a făcut referire la faptul că și Iosif Vulcan prin Familia sa a adus o contribuție însemnată la unirea românilor din cele trei provincii românești și că a fost biograf al primului rege al României Carol I în lucrarea sa *Panteonul Român*, 1869. Iosif Vulcan a mai efectuat nenumărate vizite în Regatul României și la București, fiind ales membru al Academiei Române în anul 1891 în locul lui Timotei Cipariu. Mai multe piese de teatru scrise de Iosif Vulcan au reprezentate la Teatrul Național din București (*Alb și Roșu*, 1872, *Ștefan Vodă cel Tânăr*, 1892, *Gărgăunii dragostei*, 1897). Însăși denumirea de FAMILIA, dată revistei sale a sugerat unirea tuturor românilor într-o singură familie a întregului Neam Românesc. S-a mai amintit despre faptul că junele de numai 16 ani care răspundea la numele de Mihail Eminovici, botezat îndată de bihoreanul Iosif Vulcan în Mihail Eminescu și care, după mai multă vreme, după apariția unor poezii publicate în revista Familia din Oradea, avea să scrie lui Iosif Vulcan următoarele rânduri emoționante:

*Mult stimat domnule și amice, mulțumesc pentru onorariul trimis, cel dintâi pentru lucrări literare pe care l-am primit vreodată-n viață. (...) Te asigur că a fost pentru mine o rară mângâiere de a mă vedea remunerat dintr-un colț atât de depărtat al României, din Oradea Mare, când în țara mea proprie nu voi ajunge nicicând să însemnez ceva, excepție făcând cercul restrâns al câtorva amici. Și-apoi, să nu fiu pesimist. La moartea sa, animatorul cultural Iosif Vulcan a lăsat o donație generoasă de 28.000 florini pentru elevii săraci de la liceul *Samuil Vulcan* din Beiuș. Așa a știut el să sprijine și pe mai departe instrucțiunea și cultura tinerilor de aici din Bihor... (Va urma)*

■ Cronicar

